

Lokale retningslinjer for praktisk og tverrfaglig praktisk eksamen for elever

Forskrift til Opplæringslova, [kapittel 3 V](#), gir felles nasjonale retningslinjer for lokalt gitt muntlig, muntlig-praktisk og praktisk eleveksamen. Rundskriv [Udir 02-2020](#) utdypes og fortolker forskriften. Utover dette er lokalt gitt eksamen skoleeiers (fylkeskommunens) ansvar. Skoleeier skal sikre likhet for elevene gjennom felles rammeverk og enhetlig praksis innad i fylket. Derfor kan skoleeier fastsette lokale retningslinjer som utfyller nasjonale bestemmelser for å sikre trygghet og forutsigbarhet for elever og faglærere.

Retningslinjene har også til hensikt å lette samarbeidet mellom faglærer (eksaminator) og ekstern sensor.

Dette dokumentet bygger på og utfyller de nasjonale bestemmelsene i forskrift til opplæringsloven og rundskriv Udir-2-2020 og er retningsgivende for alle tverrfaglig praktiske og praktiske eksamener for elever i Nordland.

Overordnede bestemmelser for praktisk og tverrfaglig praktisk eksamen:

- Det framgår av fagets læreplan om eksamen i faget skal være praktisk eller tverrfaglig praktisk.
- Tidsrammen for eksamen er 5 timer.
- På praktisk eksamen skal eleven gis anledning til å vise sin kompetanse i praktiske ferdigheter i faget. I tillegg kan både skriftlige og muntlige elementer inngå som en del av eksamen. Hva som anses som praktiske ferdigheter må forstås ut fra læreplanen i faget og vil kunne variere fra fag til fag.
- Tverrfaglig eksamen skal ta utgangspunkt i eller være i samsvar med den helheten som læreplanene som inngår i den tverrfaglige eksamenen, utgjør.
- Rammene for forberedelsestid til praktisk eller tverrfaglig praktisk eksamen skal i henhold til rundskriv Udir-2-2020 være mellom 24 og 48 timer. Innenfor disse rammene er fylkeskommunen tildelt ansvaret for å fastsette nærmere hvor lang forberedelsestiden skal være. Forberedelsestid for alle praktiske og tverrfaglig praktiske eksamener i Nordland skal være 48 timer.

Forberedelse

- Eleven varsles om trekket seinest 48 timer før eksamen. Meldingen skal komme så nær 48 timer før som mulig, men det må tas høyde for at eksamen og all forberedelsestid skal legges til virkedager. Lokalt gitte eksamener med forberedelsesdel kan ikke gjennomføres på mandager eller første dag etter offentlig helligdag eller høytidsdag.
- Forberedelsesoppgaven deles ut samtidig med at eksamen blir offentliggjort, dvs. 48 timer før eksamen.

- Eleven informeres om oppgaven, vurderingsveiledning, den praktiske eksamensavviklinga og formelle sider ved eksamen mm (i den grad dette ikke er gjort tidligere).
- Forberedelsesdagene er å anse som skoledager. Det betyr at elevene skal ha tilgang til skolens lokaler, kunne samarbeide med andre og ha tilgang til veiledning fra en faglærer. Faglærer kan svare på spørsmål og veilede i forberedelsestiden, men ikke undervise. Skolen skal tilrettelegge for at elevene får bruke alle hjelpemidler og at de får tilgang til nødvendige læremidler, utstyr og verktøy samt de læringsarenaene de har behov for i forberedelsestiden.
- I forberedelsestiden skal elevene arbeide med en oppgave/tema/problemstilling som forberedelse til de oppgaver og utfordringer de møter på eksamen. Den(de) oppgaven(e) elevene får på eksamensdagen skal gi ytterligere utfordringer utover oppgaven fra forberedelsen.
- Forberedelsen kan ha ulikt omfang og innretning avhengig av fagenes egenart. Forberedelsen kan omfatte at kandidaten tilrettelegger et «halvfabrikata» som skal avsluttes på eksamensdagen, men det som skal vurderes, er den kompetansen eleven viser på eksamensdagen.
- Fagets egenart, kompetansen som kan forventes av elevene og læreplanmålene som danner grunnlaget for eksamen, vil bestemme rammene for hvordan arbeidet fra forberedelsen integreres på eksamensdagen.
- Det er normalt faglærer/intern sensor som deler ut forberedelsen og møter elevgruppen for veiledning, men der dette ikke lar seg gjøre (pga. annen sensur eller andre tvingende årsaker), kan en fagpedagogisk leder eller annen faglærer være stedfortreder.

Oppgave/tema:

- Oppgave/tema som gis, må ikke være for snever siden forskriften presiserer at elevene må kunne få vist kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Oppgavene må ta utgangspunkt i sentrale deler av fagets læreplan på en slik måte at det favner bredden i faget og gir rom for individuelle utfordringer og må være utformet slik at eleven får vist både bredde- og dybdekompetanse gjennom å kombinere og anvende kunnskap på flere områder og nivåer. Oppgavene må også gi rom for elevens refleksjon og fordykning.
- Oppgavene må gi elevene mulighet til å anvende faglig kompetanse i virkelighetsnære situasjoner, problemstillinger og arbeidsoppgaver og til å vise praktisk mestring. Oppgavene må inneholde elementer av ulik vanskegrad slik at alle elevene får mulighet til å vise sin kompetanse.
- Oppgaven/temaet/problemstillingen eleven har forberedt, skal være utgangspunkt for det eleven skal prøves i på eksamensdagen. Dette innebærer at den må være tilstrekkelig omfattende til at det på eksamensdagen vil være mulig å vurdere elevens kompetanse i så stor del av faget/læreplanen som mulig ut fra eksamensformen.

- Elevene må i forberedelsestiden få veiledning i å se sammenhengen mellom oppgaven/temaet og læreplanen i faget. En eksamen som bare prøver noen få kompetansemål, vil være i strid med prinsippet om at eleven skal få mulighet til å vise kompetanse i så stor del av faget som mulig ut fra eksamensformen. Det er derfor avgjørende at skolene/faglærerne utarbeider gode oppgaver/temaer/problemstillinger som er egnet til å prøve elevene i så stor del av faget som mulig.
- For tverrfaglig, praktisk eksamen på yrkesfag skal oppgavesettet som helhet omfatte kompetansemål fra alle de felles programfagene som inngår i den aktuelle læreplanen og kan trekke inn relevante elementer fra det som framgår «om faget» i læreplanen der dette er naturlig. Der det er relevant, kan oppgaven også omfatte elevens yrkesfaglige fordypning, men uten at dette fortrenger felles programfag.

Organisering og gjennomføring

- Elevens eksamenstid skal ikke overskride 5 timer og eksamen for ett parti skal avvikles i løpet av en dag.
- Klasser på rundt 15 elever deles i to eksamenspartier. Skolen må vurdere om begge partiene går samme dag eller fordeles på to dager. Et parti skal maksimalt bestå av 8 elever. Dersom begge partiene i en klasse går samme dag, må partiene ha hver sin eksaminator og eksterne sensor.
- Ekstern sensor skal bare være til stede på eksamensdagen.
- Faglærer avgjør hvilke hjelpemidler som tillates på eksamensdagen. Det er imidlertid ikke anledning til å benytte hjelpemidler/verktøy som åpner for kommunikasjon med andre under eksamen.
- Oppgavene på eksamensdagen skal alltid inneholde et praktisk arbeid. Hva som anses som praktisk innslag, vil avhenge av fagets egenart. I tillegg til det praktiske elementet, kan eksamen bestå av
  - en skriftlig del
  - en muntlig del
  - dialog/vurderingssamtale underveis eller til slutt i det praktiske arbeidet

Skolen og faglærer som utarbeider eksamensoppgavene, står fritt til å organisere eksamensdagen innenfor disse retningslinjene såfremt valgte metoder er nødvendige og formålstjenlige.

- Dersom elevene organiseres i grupper i den praktiske delen av eksamen, må det legges vekt på å sikre individuell vurdering. Eksamen skal organiseres slik at den enkelte elev kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsettes på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til den enkelte elev slik denne kommer fram på eksamen.

- Eksamen skal avvikles på en slik måte at sensorene har anledning til å observere elevene i praktisk arbeid i tilstrekkelig omfang til at det er mulig for sensorene å vurdere elevens kompetanse.
- Eksamen må gjennomføres på en slik måte at elevene møter utfordringer som også får fram oversikt og sammenhenger. Oppgaver og spørsmål må utformes slik at kandidaten får vist faglig selvstendighet og kompetanse og skal utfordre kandidaten til å vise forståelse og refleksjon.
- Siktemålet med eksamen er å avdekke kvaliteten på elevenes kompetanse i faget. Det innebærer at sensorene skal lete etter den kompetansen eleven har og ikke lete etter det eleven ikke kan.

Vurdering

- Grunnlaget for vurdering i fag er kompetansemålene i læreplanen i faget. For læreplaner etter LK20 gjelder at kompetansemålene skal forstås i lys av teksten om faget i læreplanen.
- Karakteren settes på grunnlag av den faglige kompetansen eleven viser under eksamen. Elevens arbeid i forberedelsestiden skal ikke inngå i vurderingsgrunnlaget. Dersom eleven har med seg et helt eller delvis ferdigstilt «produkt» fra forberedelsen, så skal ikke dette «produktet» vurderes som sådan. Det er hvordan eleven under eksamen bruker «produktet» til å vise sin kompetanse gjennom praktisk videreutvikling, muntlige og/eller skriftlige utdypinger, refleksjoner og svar som skal ligge til grunn for vurderingen.
- Ved fastsettelse av karakter på eksamen må kompetansemålene i faget ses i sammenheng, og for fag i LK20 skal kompetansemålene også ses i lys av det som står «om faget» i læreplanen. Den endelige karakteren skal gi uttrykk for det samlede kompetansenivået eleven har vist under eksamen.
- Ved fastsettelse av eksamenskarakteren skal de to sensorene drøfte elevens prestasjon under eksamen og bli enige om karakter. Dersom det er uenighet, avgjør den eksterne sensoren karakteren. I noen spesielle fag av tverrfaglig karakter eller der det er gruppeeksamen, kan flere enn én faglærer være involvert (og unntaksvis også flere sensorer samtidig). Det må da på forhånd være definert hvem som formelt sett er intern sensor og ekstern sensor for hver gruppe (eller kandidat), og det er disse to som formelt er ansvarlige for å fastsette karakteren, og som signerer på karakterlisten.
- Hver kandidat skal få opplyst karakteren på eksamen sammen med en muntlig begrunnelse for karakteren. Av begrunnelsen skal det framgå hvordan eleven er vurdert i henhold til relevante læreplanmål.
- Kandidaten kan også i etterkant, innenfor klagefristen på 10 dager, kreve at sensor gir en skriftlig begrunnelse for karakteren.
- Ved praktisk/tverrfaglig praktisk eksamen er det ikke klagerett på selve resultatet (karakteren). Kandidaten har kun klagerett på formelle feil under eksamensgjennomføringen som har hatt betydning for eksamensresultatet. Ved en

eventuell klage plikter derfor faglærer/eksaminator og ekstern sensor å gi en skriftlig redegjørelse for eksamensavviklingen og vurderingen.

- Sensor bør ta notater under hele eksamen. Alle notater oppbevares i ett år.

Andre administrative forhold

Fylkeskommunens ansvar:

- Fylkeskommunens eksamenskontor vil så langt det er mulig informere eksterne sensorer om oppdrag 5-6 uker i forveien. Det opplyses om dato og eksamensskole, slik at reise kan bestilles, men ikke om fag.
- Fylkeskommunens eksamenskontor bestemmer en dato for når faglærer får melding om eksamenstrekket for trekkfag. Fra denne dato kan også ekstern sensor få informasjon om fag.

Skolens ansvar:

- Faglærer har plikt til å utarbeide forslag til eksamensoppgave. Rektor eller den rektor har delegert ansvaret til, skal kvalitetssikre og godkjenne oppgavesettet før det sendes til sensor.
- Seinest 10 dager før eksamen skal ekstern sensor ha mottatt følgende fra eksamensskolen:
  - Følgeskriv med opplysning om faglærers navn, fag, antall kandidater og tidspunkt for eksamen
  - Oppgavesettet - både forberedelsesdelen som blir utdelt til elevene 48 timer før eksamen starter og selve eksamensoppgaven(e)
  - Emneliste (oversikt over stoff, tekstutvalg, prosjektoppgaver, elevøvinger, arbeidsmetoder e.l.) der dette er relevant.
  - Honorarskjema for eksterne sensorer som ikke er ansatt i fylkeskommunen

Skolen er ansvarlig for å sende ovennevnte dokumenter til sensor på en rask og sikker måte, fortrinnsvis digitalt.

- Sensorrapport kommer som elektronisk spørreskjema. Lenke til rapporten sendes digitalt til ekstern sensor og faglærer/intern sensor. Ekstern sensor leverer reiseregning med honorarskjema gjennom Visma. Sensorer som ikke er ansatt i Nordland fylkeskommune, skal få tilsendt honorarskjema fra skolen.

Sensors og faglærers ansvar:

- Sensor må sette seg inn i sentralt og lokalt gitte styringsdokumenter for eksamen, og har et medansvar for at oppgavesettet er i tråd med disse og med fagets læreplan.
- Et reelt samarbeid mellom sensor og faglærer/eksaminator forutsetter at skolen nøye overholder fristen for utsending av oppgaver til sensor, og at sensor kontakter faglærer/eksaminator i god tid før eksamen for å drøfte eksamensopplegg, oppgaver og

vurderingskriterier. Dette bør skje så snart sensor har mottatt sendinga fra eksamensskolen og seinst 7 dager før eksamensdato. Oppgaveprodusent (faglærer) kan også kontakte ekstern sensor, men ikke før sendingen er forventet mottatt.

Både oppgaveforslaget og eventuelle forslag til endringer må begrunnes i kompetansemål i fagets læreplan og følge fylkets retningslinjer. Faglærer/eksaminator og ekstern sensor har et felles ansvar for at de endelige oppgavene favner bredt og er utarbeidet i henhold til gjeldende regelverk, retningslinjer og læreplan. Det er også viktig å ha etablert enighet om vurderingsgrunnlag og vurderingskriterier før eksamen tar til. Skoleeier forutsetter at faglærer/eksaminator og ekstern sensor når enighet, men dersom faglærer/eksaminator og sensor ikke oppnår enighet om utforming av eksamen eller vurderingskriterier, er det rektor ved eksamensskolen som avgjør (jfr. forskrift til opplæringsloven § 3-23 om skoleeiers ansvar for å utarbeide eksamensoppgaver og vurderingskriterier ved lokalt gitt eksamen).

Interne referanser

Eksterne referanser